

Prahos lingvistinis būrelis

dirba pagal savo visuminės filologijos programą, pasitelkdamas funkcinį-struktūrinį darbo metodą ir nuosekliai akceptuodamas bei akcentuodamas kalbinį teksto (kaip ir visos komunikacijos) pobūdį, drauge atsižvelgdamas į akivaizdų faktą, kas kiekviena tekstinė komunikacija yra unikalus kultūrinis istorinis įvykis, priklausantis nuo daugelio tarpusavyje susijusių visuomeninių normų. Ši programa 2019 m. sistemiškai buvo pritaikyta seniausiai baltų kalbų medžiagai ištirti knygoje *Lithuanica aliter*, kurią lietuvių kalba išleido Lietuvių kalbos institutas. Dabar su šios knygos dalimi galėsite susipažinti ir čekiškai:

Pruština v dílech vzdělanců u dvora Karla IV. a v husitské Praze „Prūsų kalba intelektualų raštuose: Karolio IV dvare ir husitų Prahoje“

Ilja Lemeškin

Prūsų kalba yra trečioji ir paskutinė raštu paliudyta baltų kalba. Nuo XVII a. buvo konstatuojama, kad ji yra mirusi. Silpna prūsų kalbos fiksavimo situacija yra specifinė: iš prūsų apgyventos teritorijos kilę kalbos paminklai paženklini tuo, kad juos (nu)rašydavo žmonės, nemokantys prūsų kalbos. Ir tik pastaruoju metu randami autentiški prūsų kalbos tekstai, kuriuos toli nuo prūsų žemės sukūrė lotyniškai išprusę bei europietišškai išsilavinę baltai – prūsai. Kol kas turime 1974 m. ir 1992 m. rastus *Bazelio* ir *Kretos* kolofonus. Išsamus viduramžių rankraščių katalogavimas, tikimasi, duos ir kitų panašių paminklų atradimo rezultatų.

Kolofonas yra neatskiriama ir labai svarbi viduramžių knygos dalis: tai yra gestas, kuriuo *scriptor* užbaigia savo darbą. Tik kolofone, atsiremdamas iš knygos intencijų ir jos kalbos, jis gali reikštis individualiai. Lotyniškus filosofinius traktatus vainikuojantys „prūsų kolofonai“ yra lotyniški kolofonai, kurie savo sudėtyje turi prūsų kalbos dalį – ji rodo, kad knygą (per)rašė prūsų intelektualas. *Bazelio* kolofonas pats save datuoja 1369 m., *Kretos* kolofoną galima patikimai datuoti 1422 m. – tai juos leidžia skirti prie seniausių baltų kalbų paminklų.

Ilja Lemeškinas pirmasis pateikė (ir tai yra didžiulis jo nuopelnas) konsistentišką abiejų kolofonų interpretaciją – per visuminės filologijos prizmę suvokė ir išnagrinėjo juos įvairialypio europinio žanro kontekste kartu įrodęs, kad į lotyniškus filosofinius traktatus jie pateko iš tautosakos. Išsamiai ištyręs šiuos kūrinius kaip sąmoningai sukurtus artefaktus jis nustatė, kokius istorinius įvykius jie atsiliepia. Lingvistinio būrelio narys įrodė, jog *Bazelio* bei *Kretos* kolofonai yra glaudžiai susiję su Praha: seniausią iš jų parašė „lietuvių karaliaus“ dvarionis, t. y. prūsas tarnaujantis Kęstutaičiui, didikui Butautui-Henrikui, priklausančiam artimiausiai imperatoriaus aplinkai; vėlesniojo kolofono kūrėjas buvo prūsas Petrus Turnau, Prahos universiteto auklėtinis ir J. Huso sekėjas.

Nuoširdžiai kviečiame visus, kas norėtų patirti pažinimo džiaugsmą ir prisiminti istorinį Prahos europietišumą, į eilinį Būrelio posėdį, kuris nuotoliniu būdu vyks pirmadienį, t. y. 2021 m. balandžio 12 d. nuo 18 val. (nuo 19 val. Lietuvos laiku).

Nuoroda į paskaitą: www.cerledeprague.org

Čia pat rasite išsamią knygą *Lithuanica aliter* recenziją čekų kalba.